

مقاله پژوهشی

اثرات گردشگری کشاورزی بر توسعه کارآفرینی روستایی با محوریت توسعه پایدار (مطالعه موردی: روستاهای شاخص استان یزد)

مجید فتوحی^۱، غلامحسین حسینی نیا^{۲*}، سید مجتبی سجادی^۳

۱- دانشجوی دکتری گروه کارآفرینی، واحد قزوین. دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

۲- دانشیار گروه کسب و کار جدید، دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران، ایران

۳- دانشیار گروه کسب و کار جدید، دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران، ایران

(دریافت: ۱۳۹۹/۰۹/۱۰، پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۲۸)

چکیده

در حال حاضر گردشگری و کارآفرینی روستایی به عنوان یکی از بزرگ ترین و متنوع ترین صنایع دنیا مطرح بوده و رشد سریع آن تغییرات اجتماعی، اقتصادی و محیطی فراوانی را به دنبال داشته است. کارآفرینی فرآیند پویای بینش و تغییر و خلق است و کارآفرینی روستایی یکی از راهکارهای جدید در راستای دست یابی به توسعه پایدار بوده و گردشگری روستایی، ابزاری کارآمد می باشد که منجر به افزایش بهره وری و کارآمدی نیروی انسانی، جلوگیری از مهاجرت آنها به شهرها، تعامل فرهنگ ها و توسعه روستایی می گردد. گردشگری کشاورزی نیز به عنوان زیر مجموعه ای از گردشگری روستایی، راهبردی جهت توسعه پایدار بوده و باعث کاهش مشکلات جوامع روستایی مانند بیکاری، بهره وری پایین کشاورزی، مهاجرت روز افزون به شهرها و حاشیه نشینی خصوصاً در مناطق خشک و نیمه بیابانی مانند روستاهای استان یزد می شود. هدف از انجام این پژوهش بررسی عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی متأثر از گردشگری کشاورزی در روستاهای شاخص گردشگری استان یزد می باشد. این پژوهش از نظر ماهیت توصیفی - تحلیلی و از نظر هدف کاربردی و دارای رویکرد کمی است. نمونه آماری پژوهش ۳۸۴ نفر از ساکنان، خبرنگاران محلی، دهیاران و مدیران صنعت گردشگری با استفاده از روش نمونه گیری کوکران از بین ساکنین روستای شاخص استان یزد انتخاب و ابزار اصلی پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی آن با نظر اساتید دانشگاه در حوزه گردشگری تایید و پایایی آن نیز بر اساس ضریب آلفای کورنباخ ۰/۷۸۳، بدست آمد. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار Smart PLS 2.0 و Spss 22 صورت گرفت. یافته ها نشان می دهند که متغیرهایی چون روستا، گردشگر، کشاورز و مزرعه یا باغ از پیشرانهای اولیه (ارکان) گردشگری کشاورزی (از فرصت های کارآفرینانه) بوده و نتایج پژوهش حاکی از آن است که متغیرهایی همچون زیر ساخت ها، حمایت های دولتی، انگیزه گردشگران و آموزش آنها با محوریت گردشگری کشاورزی عامل توسعه روستایی با نتایج اثر بخش (رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، توسعه و تحول و توسعه فرهنگ کار و کارآفرینی) می باشند.

واژه های کلیدی: توسعه، روستاهای شاخص استان یزد، کارآفرینی روستایی، گردشگری روستایی، گردشگری کشاورزی

مقدمه:

جغرافیا رابط بین انسان و محیط است و تعادل بین این دو، سبب پایداری محیط خواهد شد. گردشگری در چارچوب الگوی فضایی خاص عمل می کند که یکی از این الگوهای فضایی گردشگری پایدار است (سرائی و همکاران، ۱۳۹۹). طبق گزارش "سازمان جهانی گردشگری"، توسعه صنعت گردشگری به ویژه در کشورهای کمتر توسعه یافته، عامل موثری برای مقابله با فقر بوده و موجب افزایش درآمد قشرهای مختلف، کاهش بیکاری و رونق اقتصادی و در نتیجه بهبود کیفیت زندگی مردم و افزایش رفاه اجتماعی می گردد (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸).

روستا، اولین سکونت گاه دائمی انسان، محل فعالیتهای کشاورزی و نیز محیط کار، تلاش، تولید و دیگر کوشش های بهره وری انسان از زمین است (پاپلی یزدی، ۱۳۸۸). تجربه توسعه روستایی در کشورهای مختلف جهان نشان می دهد که این مهم با تزریق سرمایه و فناوری تحقق نمی یابد و امروزه توجه به روحیه کارآفرینی بین روستائیان و کشاورزان از مهم ترین راهکارهای توسعه روستایی محسوب می شود گردشگری حاوی ظرفیت های پویا برای اشتغال و کارآفرینی روستایی است (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸). در این میان، گردشگری کشاورزی، به عنوان گونه ای از گردشگری روستایی، ضمن اثرات قابل توجه بر انگیزه و اقتصاد محلی، فرصت های تنوع بخشی فعالیتها، در نهایت منجر به افزایش آگاهی عمومی در زمینه اهمیت کشاورزی در ارتقای زندگی شده و همچنین نقش مهمی در توسعه پایدار کشاورزی در روستاها و حاشیه شهرها دارد (رستمی، ۱۳۹۷). بنابراین گردشگری کشاورزی (آگروتوریسم یا آگروتوریسمیا) اغلب به عنوان یک گزینه توسعه پایدار برای احیای اقتصاد روستایی و تنوع بخشی به منابع درآمد پیشنهاد شده است (هاتلی، ۲۰۰۹، دوه و همکاران، ۲۰۱۷). بدون شک تلفیق مناسب و دقیق گردشگری کشاورزی و کارآفرینی، ضمن پاسخگویی به نیازهای روستائیان، متضمن گردشگری ایمن و مطلوب برای گردشگران است. با توجه به این که کارآفرینی پدیده ای است که به طور مثبت به توسعه مقاصد کمک می کند، توسعه گردشگری کشاورزی با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی و ظرفیت های هر منطقه زمینه ساز اشتغال و کارآفرینی است و بسترهای رشد و پیشرفت را برای مناطق روستایی فراهم می سازد (شریفی راد، ۱۳۹۸).

ایران از لحاظ جاذبه های توریستی یکی از مهمترین کشورهای دنیا می باشد، اما به لحاظ استفاده و سود آوری از این نعمات خداوندی متأسفانه جایگاه مناسبی در دنیا ندارد. با توجه به کاهش میزان بارندگی در ایران و به خطر افتادن حیات جوامع روستایی در کشور ما و پنهان ماندن این رکن اقتصاد کارآفرین، یکی از بهترین رهیافت ها توسعه گردشگری کشاورزی در روستاها می باشد (غنیان، ۱۳۹۱).

استان یزد از لحاظ برخورداری از جاذبه های گردشگری، تاریخی، چهار فصل بودن، در بین استان های کشور از جایگاه ویژه ای برخوردار بوده، اما به لحاظ بهره برداری از فرصت های گردشگری روستایی و کشاورزی، از توفیق چندانی برخوردار نبوده است. معدود برنامه ها و اقدامات صورت گرفته استان نیز با محدود شدن به معرفی و شناساندن ۸ روستای هدف گردشگری و کم توجهی به توانمندی ها و پتانسیل های گردشگری در

سایر روستاها، نتوانسته اند گردشگری روستایی خصوصا گردشگری کشاورزی را با توجه به قابلیت های فراوانی که در ابعاد مختلف دارد به جایگاه شایسته آن برسانند. این پژوهش عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی را از طریق گردشگری کشاورزی در ۳۰ روستای هدف گردشگری استان یزد تبیین و تشریح نموده است.

مبانی نظری

امروزه مقوله کارآفرینی به سرعت در حال گسترش است و توانسته نقش مهمی در زمینه توسعه کسب و کارها داشته باشد (سجاسی قیداری ۱۳۹۷) از این روی، توسعه کارآفرینی به عنوان جایگزینی امیدوار کننده برای توسعه اقتصادهای سنتی شناخته شده است، زیرا زمینه را برای توانمند سازی روستائیان جهت خود اشتغالی و پاسخگویی به نیازهای بازارهای محلی فراهم می نماید (امیری، ۱۳۹۵). با توجه به اینکه کارآفرینی یک منبع مهم برای توسعه اقتصادی، نوآوری و رشد است، مطالعه عواملی که در ایجاد کسب و کارها و شرکت های جدید تاثیر گذار هستند به عنوان یک مسئله مهم در دستور کار اقتصاددانان، پژوهشگران و سیاستمداران در بسیاری از کشورها قرار گرفته است (بانون و همکاران ۲۰۱۶)

از دید گاه این گروه، کارآفرینی به عنوان یکی از مهم ترین راهبردها برای ترویج توسعه مناطق روستایی به شمار می رود و به همین دلیل راهی برای احیای روستاها است. روستاهایی که عقب ماندگی و خشک بودن به یک ویژگی بارز در آنها تبدیل شده است (دوه و همکاران، ۲۰۱۷). لذا کارآفرینی در یک دهه گذشته به عنوان راه حلی بالقوه برای حل چنین مشکلاتی مد نظر است (فلاح و همکاران، ۱۳۹۷). در مناطق روستایی فرصت های متنوعی بخصوص در حوزه های صنعتی و گردشگری در کنار کشاورزی وجود دارد که کارآفرینی با شناسایی این فرصت ها و با ایجاد و توسعه بنگاه های کوچک و متوسط زمینه را برای متنوع سازی اقتصاد روستایی هموار می سازد (یزدان پناه و همکاران، ۱۳۹۹). با این وجود توسعه فعالیتهای کارآفرینی در مناطق روستایی مانند گردشگری کشاورزی می بایست بر اساس ظرفیت ها و پتانسیل های موجود در آنها صورت گیرد تا به موفقیت دست یابد و موجبات پایداری روستاها را فراهم نماید (رسول نیا و همکاران، ۱۳۹۳).

تعاریف چندی در حوزه کارآفرینی روستایی ارائه شده است. ریگان کارآفرینی روستایی را فراهم کننده زمینه اشتغال، افزایش درآمد و تولید و ثروت، بهبود دهنده کیفیت زندگی و کمک کننده به افراد محلی برای مشارکت در اقتصاد می داند (ریگان، ۲۰۱۰). (ورما، ۲۰۱۸) با رویکردی کلی نگرانه، کارآفرینی روستایی و کارآفرینی در مناطق روستایی را یکی دانسته و از آن به عنوان ایجاد موسسات در مناطق روستایی و یا توسعه این موسسات (در مناطق روستایی) تعریف می نماید.

گردشگری روستایی شامل هر نوع فعالیت تفریحی و گذراندن اوقات فراغت با دریافت خدماتی از قبیل غذا، محل اقامت و محصولات محلی از ساکنان محلی و در مکانی که از نظر قوانین و مقررات جاری کشور از نظر ماهیت، اقتصادی و فرهنگی محسوب می شود. (پاپلی، ۱۳۸۸).

¹ Banon

گردشگری کشاورزی، به عنوان گونه ای از گردشگری روستایی، ضمن اثرات قابل توجه بر انگیزه و اقتصاد محلی، نقش مهمی در توسعه پایدار کشاورزی و کارآفرینی در روستاها و حاشیه شهرها دارد.

گردشگری کشاورزی رویکرد کارافرینانه ای است که اگر به طور صحیح مدیریت شود میتواند پیامدهای مثبت فراوانی در کشاورزی داشته باشد. طبق برآوردها تا افق ۱۴۱۰، حدود ۷۷/۵ درصد جمعیت ایران شهرنشین خواهد بود، که می تواند فرصت مناسبی برای توسعه گردشگری کشاورزی و ایجاد درآمد مکمل برای کشاورزان داشته باشد (علی قلیزاده، ۱۳۹۸).

توسعه پایدار و توسعه پایدار روستایی: توسعه پایدار را توسعه ای می دانند که نیازهای نسل حاضر را بدون تضعیف توان نسل آینده در تامین نیازهای خود برطرف سازد. توسعه پایدار این ایده را ترویج می دهد که پیشرفت های اجتماعی-فرهنگی، محیطی و اقتصادی در محدوده منابع طبیعی زمین ما، قابل دستیابی است (مطیعی لنگرودی، ۱۳۹۱). منظور از توسعه روستایی، عموماً فرایند ارتقای کیفیت زندگی و وضعیت اقتصادی مردمیست که در نواحی نسبتاً منزوی و با تراکم جمعیت کم زندگی می کنند. به طور سنتی توسعه روستایی بر بهره گیری از منابع طبیعی سرزمینی نظیر کشاورزی و جنگلداری متمرکز بوده است (پور جعفر وهمکاران، ۱۳۹۲).

بررسی پژوهشهای انجام شده در دو بخش داخلی و خارجی نشان داد که مشابه موضوعات کار شده در این زمینه وجود داشته و فقط در سطح یک روستا یا یک بخش یا شهر بوده مانند صبوری (۱۴۰۰). - فروتن (۱۴۰۰). - کاظمی (۱۳۹۹). و اصقری (۱۳۹۹). در پژوهشهای هم سوی خود حمایت های دولتی-امنیت-مناظر بکر وزیر ساخت های روستایی را در توسعه گردشگری کشاورزی ضروری می دانند.

-ابراهیمی (۱۳۹۶) - صلاحی (۱۳۹۵). - شریفی راد وهمکاران (۱۳۹۴). - یزدان پناه (۱۳۹۷) و کریمی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشهای خود رشد اقتصادی و اجتماعی - ایجاد اشتغال و امنیت محیطی را در توسعه گردشگری روستایی موثر دانسته اند.

همچنین دیگر محققین مانند: امیری و همکاران (۱۳۹۵). - فلاح (۱۳۹۶). و -علیقلی زاده فیروزجایی (۱۳۹۸) در تحقیقات خود توسعه زیست محیطی، تنوع منابع طبیعی و انگیزه را در توسعه گردشگری کشاورزی و توسعه کارآفرینی روستایی ضروری دانسته اند.

در خارج ایران هم می توان به پژوهشهایی مانند: - (سینگ ۲۰۱۰) ^۱ مبحث آموزش گردشگری کشاورزی - (سونگلا ۲۰۱۲) ^۲ - (اولیا ۲۰۱۴) ^۳ - (کایات، ۲۰۱۴) ^۴ - (لی لی وانگ ۲۰۱۷) ^۵ رشد اقتصاد و فروش محصولات کشاورزی و مهاجرت معکوس و زیر ساخت هارا عامل اصلی قلمداد نموده است.

¹ -Singh

² - Songkhla

³ - Olya

⁴ -Kayat

⁵ - LiWang

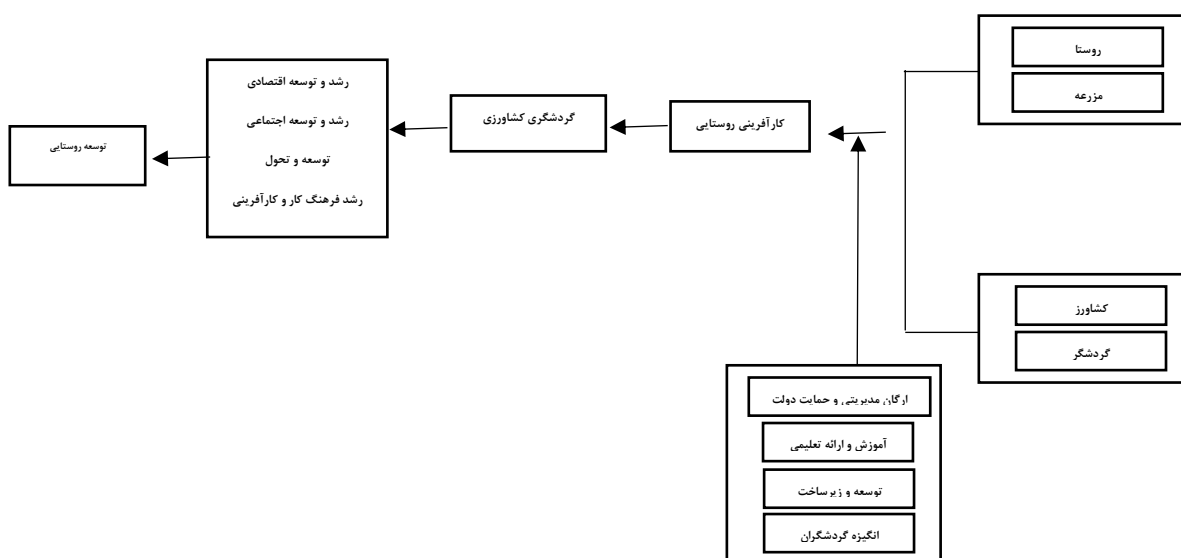
همچنین (دابیوس ۲۰۱۷)^۱ - (کوروم ۲۰۱۸). - (شاهناز حسین ۲۰۱۸) - (لای ۲۰۱۹) فرصتهای کارآفرینانه و آموزش در بخش گردشگری و محل و امکانات رفاهی را مهم قلمداد نموده و (هن ۲۰۱۹)^۲. - (اوگراموف ۲۰۲۰)^۳ استفاده از تجارب گردشگران کشاورزی و انگیزه و کشاورز را در توسعه کارآفرینی روستایی موثر دانسته است. به طور خلاصه، می توان ابعاد و متغیرهایی مرتبط با گردشگری کشاورزی که باعث توسعه پایدار روستایی می شوند را در جدول انشان داد.

جدول (۱) خلاصه عناصر مطرح شده مرتبط با گردشگری کشاورزی در مقالات دیگر محققین

متغیر/محقق	کریمی و همکاران	جلالین و همکاران	امیری و همکاران	فلاح	علیقلی زاده فیروزجایی	اولیا	وانگ	کوروم	هن	اوگراموف
اقتصادی	■		■	■	■	■		■	■	■
اجتماعی و فرهنگی	■	■	■	■		■	■	■	■	■
انگیزشی					■	■	■	■	■	
زیر ساخت		■			■	■		■		■
آموزش		■		■			■			■
دولت						■				■
کشاورز	■		■					■	■	■
مزرعه			■						■	■
گردشگر			■		■		■		■	■
روستا	■		■		■		■			■

ماخذ: نگارندگان

در این مرحله، با بررسی پژوهش هاو مدلهای محققین داخلی و خارجی مدل مفهومی را بر اساس اطلاعات موجود ارائه تا بتوان آزمون کمی را بر روی آن انجام داد.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش (یافته های پژوهش حاضر)

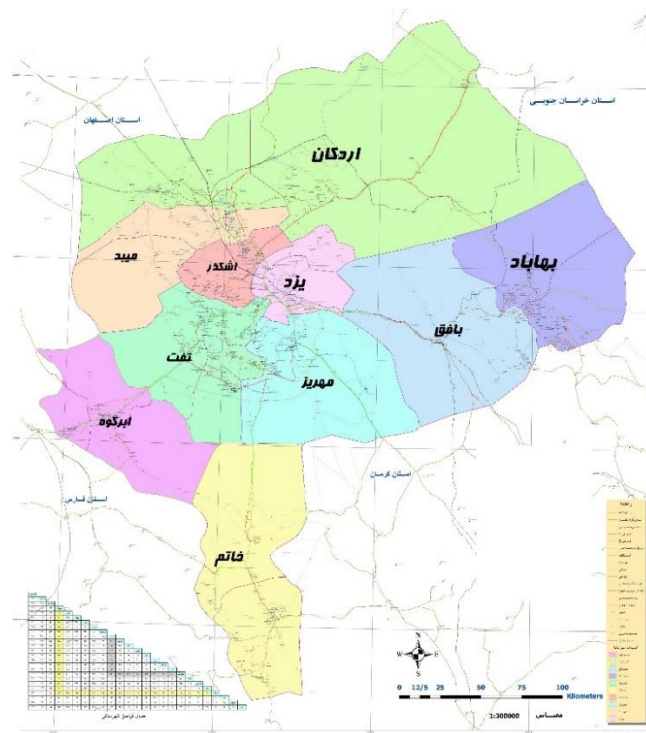
¹ Dubois

² - Hen

³ - Evgrafova

داده ها و روش ها

معرفی منطقه مورد مطالعه: استان یزد با داشتن ۷۴۷۸۱ کیلومتر مربع مساحت ۱۰ شهرستان و ۲۱ شهر، ۲۱ بخش، تعداد آبادی ۱۱۲۷ و تعداد ۳۳۷ روستای بالای ۲۰ خانوار و جمعیت یک میلیون دویست هزار نفر و جمعیت روستایی ۱۷۲۷۰۷ نفر و نسبت روستا نشینی ۱۴/۳ درصد به لحاظ شرایط مناسب جغرافیایی و اقلیمی و نزدیکی به کویر از یک سو و نزدیکی به رشته کوه‌های شیر کوه از سوی دیگر از تنوع زیستی، موهبت های طبیعی و جاذبه های اکو توریستی بی نظیری برخوردار است و هر ساله گردشگران زیادی را به خود جذب مینماید. همچنین بر اساس تحقیقات انجام گرفته، امروزه گرایش این گردشگران بیشتر به سمت گردشگری در طبیعت و روستاها می باشد. علیرغم بخش گردشگری، این استان به لحاظ اقلیم مناسب برای کشاورزی بعضی از محصولات کم آب خواه و تولید بعضی از گیاهان دارویی بسیار مناسب بوده و با تلفیق و استفاده از این دو موضوع گردشگری و کشاورزی میتوان پتانسیل بالقوه توسعه منطقه و توسعه پایدار را در آن بالفعل نمود. (فصلنامه جهاد کشاورزی استان یزد، ۱۳۹۸)

شکل ۲: نقشه موقعیت جغرافیایی شهرستانهای استان یزد

منبع: (محقق یافته)

معرفی روستاهای شاخص و هدف گردشگری و پتانسیل های مناطق مورد نظر: در جدول زیر مشخصات روستاهای هدف گردشگری با تعداد جمعیت و محصولات و مزایای خاص آنها جهت گردشگری کشاورزی معرفی می شوند.

جدول (۲). مشخصات روستاهای هدف گردشگری

ردیف	نام شهرستان	نام روستا	جمعیت	محصولات	مزایای خاص جهت روستای هدف گردشگری
۱	ابركوه	فراغه	۱۲۵۹	زردآلو	قطب محصول زردآلوی کشور و برگزاری جشنواره برداشت زردآلو
		هارونی	۵۲۱		
۲	اردكان	زرجوع	۵۱۲	روناس	تنها مركز كاشت گیاه دارویی روناس (طلای سرخ). در ایران
		خراتق	۴۲۷	زردك (هویج زرد)	بزرگترین قطب تولید زردك در ایران- قطب نجوم و رصد ستارگان- محل بزرگترین زیارتگاه زرتشتیان جهان
۳	بافق	قطرم	۱۶۱	محصولات گرمسیری و سردسیری	معروف به ماسوله یزد با قدمت ۵۰۰۰ سال روستایی که هم محصولات گرمسیری(خرما). و هم سردسیری(گردو و بادام) دارد
۴	بهباد	خوسف	۷۱۹	زعفران	از مهمترین تولید کنندگان زعفران در استان یزد
۵	تفت	ده بالا و طزرجان	۷۸۰	آلبالو و گلاب گیری	از بزرگترین تولید کنندگان آلبالو و برگزاری جشنواره آلبالو و دارای بزرگترین یخچال طبیعی ایران
		بنادكوك	۱۳۷۹	عسل	قطب برداشت عسل یزد و برگزاری جشنواره عسل
۶	خاتم	چمن و مبارکه	۳۸۰	انار	برگزاری جشنواره انارستان به نام مهردانه و جشن ساده
		چنارناز	۶۸۵	انگور	بزرگترین تولیدکننده انگور در جنوب کشور وجود پرندة هو بره و گوزن زرد ایرانی در جنگلهای باغ شادی و باغ معدن
۷	صدوق	اشكذر و خضرآباد و نندوشن	۱۰۸۳	گندم، جو و انار	قطب پرورش مزارع اسب ایران و قطب تولید پنیر استان
۸	مهریز	سریزد	۵۳۱	انجیر	بزرگترین تولید کننده انجیر در جنوب کشور
		بهداران	۱۳۳۶	پسته	قطب پسته یزد و بزرگترین پارک حیات وحش آهو و بوز ایرانی
۹	میبد	مزرعه کلانتر	۹۴	انار و پسته	روستای اکوتوریستی و هم زیستی یزد- با برگزاری جشنواره انارستان
		درین	۲۰۷	انار و پسته	قطب کار آفرینی روستایی یزد
۱۰	یزد	فهرج	۲۹۳۸	خیارسیبز گلخانه ای	بزرگترین مرکز گشت گلخانه ای خیارسیبز در ایران
		گردفرامرز	۱۸۵۰	انار- کرم ابریشم	مركز پرورش كرم ابریشم و جشنواره انار محلی

ماخذ: نگارندگان

روش تحقیق: پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی است و به دلیل اینکه امکان کنترل دستکاری متغیرهای تحقیق برای محقق وجود نداشت، غیر آزمایشی (توصیفی) و از نوع پیمایشی محسوب می شود. جامعه آماری این تحقیق را روستائیان ساکن در ۳۰ روستای هدف گردشگری استان یزد و خبرگان محلی و دهیاران و مسئولین صنعت گردشگری تشکیل که به منظور تعیین حجم نمونه از طریق فرمول کوکران استفاده گردید و بر اساس آن ۳۸۴ نفر از روستائیان و خبرگان محلی و دهیاران و مسئولین صنعت گردشگری برای انجام تحقیق انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه محقق ساخته بود که از طریق مصاحبه حضوری با پاسخگویان توزیع

و تکمیل شد. روایی آن با نظر اساتید دانشگاه در حوزه گردشگری تایید و پویایی آن نیز بر اساس ضریب آلفای کورنباخ ۰/۷۸۳، بدست آمد. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار Smart PLS2.0 و Spss22 صورت گرفت و نتایج تحقیق با استفاده از آزمون t یک نمونه ای و مدل سازی معادلات ساختاری ارائه شد.

یافته‌ها و بحث

تجزیه و تحلیل داده ها با بررسی ویژگی ها به شرح ذیل است: بر اساس نتایج حاصله متغیرها و نماگرهای تاثیر گذار بر توسعه پایدار روستایی از طریق گردشگری کشاورزی طبق جدول ذیل می باشد:

جدول (۳) - متغیرها و نماگرهای تاثیر گذار

متغیرها	نماگرها
توسعه اقتصادی	سهولت دسترسی به منابع- معرفی گردشگران به عنوان موتور محرکه توسعه روستایی- استفاده از منابعی که برای سایر فعالیتهای اقتصادی کاربرد ندارند- اعطای تخفیفات مالیاتی- گردشگری به عنوان پاسخگوی تغییر سیاستهای توسعه کشاورزی- گردشگری به عنوان جایگزین فعالیتهای اقتصادی که با رکود مواجه شده اند- حمایت از اقتصادهای محلی- ایجاد اقتصاد مکمل- فراهم کردن زمینه توسعه روستایی در دراز مدت
توسعه اجتماعی و فرهنگی	معرفی گردشگری به عنوان موتور محرکه توسعه روستایی- مشارکت زنان و دختران در فعالیتهای آگاهی نسبت به خرید و فروش محصولات- نگرش مثبت نسبت به سیاست کارآفرینی- آگاهی نیاز مصرف کنندگان به بازارهای جدید و فعالیت شوراها و دهیاری ها در توسعه روستایی از طریق گردشگری
توسعه و تحول	کاهش مهاجرت روستایی- حل معضل بیکاری- توسعه زیربنایی مورد نیاز گردشگری و روستا- برخورداری از خصوصیت "فرصت شناسی"- ایجاد مهاجرت معکوس- مهارت برقراری روابط انسانی- ایجاد اشتغال جایگزین- افزایش کیفیت زندگی- احیای فرهنگ روستایی- ابتکار و خلاقیت کشاورزان- افزایش اعتماد به نفس کشاورزان
توسعه فرهنگ کار و کارآفرینی	شناسایی افراد خلاق و نوآور- تولید محصولات جدید- فرصت تبدیل ایده خلاق به ثروت- ایجاد فرصت خود اشتغالی- قدرت توانایی تصمیم گیری- قدرت شناسایی فرصتها و تبدیل آنها به کسب و کار روستایی
آموزش و ارانه تعلیمی	افزایش دانش مربوط به گردشگری در کشاورزان- ایجاد تناسب بین آموزش مروجین با تجربه های کشاورزان در ارائه خدمات- آشنایی با کانال ها و منابع اطلاعاتی- آموزش اولیه به کشاورزان در خصوص نحوه برخورد با گردشگران- برگزاری دوره های آموزش مهارتی- افزایش سطح سواد روستائیان- آموزش نیروی انسانی
زیر ساخت	توسعه امکانات حمل و نقل در روستاها- گسترش امکانات زندگی در روستاها- ایجاد تسهیلات رفاهی در روستاها- گسترش امکانات بهداشتی و سلامت- ایجاد راهها و جاده های مراسلاتی با طیف ایمنی بالا- توجه به حفظ محیط زیست و استفاده از منابع طبیعی متناسب با ظرفیت پذیری- توجه به حفظ زیست بومهای طبیعی در گردشگری- توجه به حفظ سنتها و آئین های مذهبی و بومی- امنیت، آسایش و آرامش در محیط روستا- توسعه فعالیتهای هماهنگ با محیط زیست- به حداقل رساندن آسیبهای فرهنگی و زیست محیطی- ایجاد مدرسه در مناطق فاقد آن- ایجاد و گسترش تعاونیهای روستایی
ارگانهای مدیریتی و حمایت دولت	توزیع کافی اعتبارات در منطقه- بیمه محصولات کشاورزی و بیمه حوادث گردشگران- ارائه وامهای کم بهره کافی- بارانه های دولتی- ایجاد قوانین مناسب و تسهیل کننده- شفافیت و انسجام قوانین مرتبط با حوزه گردشگری- بیمه روستائیان
انگیزه	علاقه به محل سکونت دوران کودکی- اعتماد به نفس و خود اتکایی- بازگشت روستائیان تحصیل کرده به محل تولد خود- تمدد اعصاب در محیطی آرام- بهره مندی از هوای پاکیزه- روحیه گرم میهمان نوازی روستائیان- دور همی با خانواده

ماخذ: نگارندگان

از شاخص‌های آمار توصیفی برای بررسی ویژگی‌های دموگرافیک پاسخ‌دهندگان استفاده شده است. فراوانی پاسخ‌دهندگان بر اساس جنسیت، سن، میزان تحصیلات مورد بررسی قرار گرفت و در جداول مربوط ترسیم شده است.

- جنسیت: ۲۰۲ نفر یعنی ۵۲/۶٪ نمونه مرد و ۱۸۲ نفر یعنی ۴۷/۴٪ پاسخ‌دهندگان زن هستند.

جدول (۴) - توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر اساس جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد	تجمعی
مرد	۲۰۲	۵۲/۶٪	۵۲/۶٪
زن	۱۸۲	۴۷/۴٪	۱۰۰٪
کل	۳۸۴	۱۰۰٪	

منبع: خروجی نرم افزار

- سن: در جدول ۵ اطلاعات توصیفی مربوط به سن پاسخ‌دهندگان ارائه شده است. برای سهولت ارائه سن پاسخ‌دهندگان، آن‌ها در چهار گروه سنی دسته‌بندی کرده‌ایم. ۸۳ نفر یعنی ۲۱/۶٪ افراد کمتر از ۳۰ سال سن دارند. ۱۲۸ نفر یعنی ۳۳/۳٪ افراد بین ۳۰ تا ۴۰ سال سن دارند. ۱۱۲ نفر یعنی ۲۹/۲٪ افراد بین ۴۰ تا ۵۰ سال سن دارند و ۶۱ نفر یعنی ۱۵/۹٪ درصد افراد نیز ۵۰ سال و بیشتر هستند.

جدول (۵) - فراوانی پاسخ‌دهندگان بر اساس سن

سن	فراوانی	درصد	تجمعی
کمتر از ۳۰ سال	۸۳	۲۱/۶٪	۲۱/۶٪
۳۰ تا ۴۰ سال	۱۲۸	۳۳/۳٪	۵۴/۹٪
۴۰ تا ۵۰ سال	۱۱۲	۲۹/۲٪	۸۴/۱٪
۵۰ سال و بیشتر	۶۱	۱۵/۹٪	۱۰۰٪
کل	۳۸۴	۱۰۰٪	

منبع: خروجی نرم افزار

- مدرک تحصیلی: ۳۲ نفر معادل ۸/۳٪ از پاسخ‌دهندگان مدرک دیپلم دارند. ۵۶ نفر معادل ۱۴/۶٪ از پاسخ‌دهندگان مدرک کاردانی دارند. ۱۱۷ نفر معادل ۳۰/۵٪ از پاسخ‌دهندگان مدرک کارشناسی دارند. ۱۳۴ نفر معادل ۳۴/۹٪ از پاسخ‌دهندگان مدرک کارشناسی ارشد دارند و ۴۵ نفر معادل ۱۱/۷٪ از پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات دکتری هستند.

تحلیل توصیفی متغیرهای تحقیق: آمار توصیفی پرسشنامه در جدول ذیل آورده شده است.

بر اساس داده‌های مندرج در جدول ۶ مشخص است ۳۸۴ داده صحیح پیرامون متغیرهای تحقیق گردآوری شده است. میانگین نمرات متغیرها بین ۳/۱۱۳۳ تا ۳/۹۹۳ بوده است که در این میان رشد و توسعه اقتصادی و رشد اجتماعی و فرهنگی به ترتیب بیشترین میانگین و تاثیر را دارند.

جدول (۶). آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیرها	تعداد	دامنه تغییرات	کمینه	بیشینه	میانگین	ضریب تغییرات	واریانس
رشد و توسعه اقتصادی	۳۸۴	۳/۶	۱/۴۰	۵/۰۰	۳/۹۹۳۲	۰/۱۷۰۰	۰/۴۶۰
انگیزه گردشگران	۳۸۴	۳/۷۳	۱/۲۰	۴/۹۳	۳/۴۴۶۴	۰/۲۱۶۸	۰/۵۵۵
توسعه و تحول	۳۸۴	۳/۵۰	۱/۲۵	۴/۷۵	۳/۲۶۸۹	۰/۲۵۱۳	۰/۶۹۱
آموزش و ارائه تعلیمی	۳۸۴	۳/۷۳	۱/۱۸	۴/۹۱	۳/۴۴۵۷	۰/۲۲۹۱	۰/۶۲۶
روستا	۳۸۴	۳/۹۱	۱/۰۹	۵/۰۰	۳/۴۴۳۹	۰/۲۲۳۴	۰/۵۹۲
فرهنگ کار و کارآفرینی	۳۸۴	۳/۷۵	۱/۲۵	۵/۰۰	۳/۴۱۶۳	۰/۲۱۵۲	۰/۵۴۶
کشاورز	۳۸۴	۴/۰۰	۱/۰۰	۵/۰۰	۳/۱۱۳۳	۰/۲۵۰۷	۰/۶۰۸
گردشگر	۳۸۴	۴/۰۰	۱/۰۰	۵/۰۰	۳/۹۱۷۵	۰/۱۹۳۰	۰/۵۷۲
مزرعه، باغ	۳۸۴	۳/۵۰	۱/۵۰	۵/۰۰	۳/۴۷۷۸	۰/۲۰۵۴	۰/۵۱۰
ارگانهای مدیریتی و حمایت دولت	۳۸۴	۳/۷۹	۱/۲۱	۵/۰۰	۳/۴۰۱۰	۰/۲۱۹۶	۰/۵۵۵
رشد اجتماعی-فرهنگی	۳۸۴	۳/۸۰	۱/۲۰	۵/۰۰	۳/۸۶۴۱	۰/۱۹۶۶	۰/۵۷۸
زیرساخت (بهداشت، عمران، محیط زیست)	۳۸۴	۲/۷۸	۱/۹۴	۴/۷۲	۳/۵۵۷۲	۰/۱۳۹۱	۰/۲۴۵
گردشگری کشاورزی	۳۸۴	۳/۲۵	۱/۷۵	۵/۰۰	۳/۴۰۵۶	۰/۲۰۷۷	۰/۵۰۰

منبع: خروجی نرم افزار

آزمون نرمال بودن داده‌ها:

برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون آزمون کولموگروف-اسمیرنوف ۱ استفاده شد. در این آزمون فرض صفر مبتنی بر این است که توزیع داده‌ها نرمال است. این آزمون در سطح خطای ۰/۰۵ تست می‌شود. اگر مقدار معناداری بزرگتر مساوی سطح خطای ۰/۰۵ بدست آید، دلیلی برای رد فرض صفر وجود نخواهد داشت. بنابراین توزیع داده‌ها نرمال خواهد بود. برای آزمون نرمال بودن داده‌ها فرض‌های آماری به صورت زیر تنظیم می‌شود:

H_0 : توزیع داده‌های مربوط به متغیرها نرمال است

H_1 : توزیع داده‌های مربوط به متغیرها نرمال نیست

نتایج آزمون نرمال بودن داده‌ها در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول (۷). آزمون نرمال بودن داده‌ها (کولموگروف-اسمیرنوف)

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	کولموگروف اسمیرنوف	معناداری	شاخص در آزمون‌ها
اثرات و رشد اقتصادی	۳۸۴	۳/۹۹۳	۰/۶۷۸	۰/۱۲۷	۰/۰۰۰	A
انگیزه گردشگران	۳۸۴	۳/۴۴۶	۰/۷۴۵	۰/۰۶۵	۰/۰۰۱	B
توسعه و تحول	۳۸۴	۳/۲۶۹	۰/۸۳۱	۰/۱۵۶	۰/۰۰۰	C ₁
آموزش و ارائه تعلیمی	۳۸۴	۳/۴۴۶	۰/۷۹۱	۰/۱۳۱	۰/۰۰۰	D ₁₁

1 Kolmogorov-Smirnov

D12	۰/۰۰۰	۰/۰۸۹	۰/۷۶۹	۳/۴۴۴	۳۸۴	روستا
D13	۰/۰۱۱	۰/۰۵۳	۰/۷۳۹	۳/۴۱۶	۳۸۴	فرهنگ کار و کارآفرینی
D14	۰/۰۰۰	۰/۲۰۶	۰/۷۸۰	۳/۱۱۳	۳۸۴	کشاورز
D15	۰/۰۰۰	۰/۱۰۲	۰/۷۵۶	۳/۹۱۸	۳۸۴	گردشگر
D16	۰/۰۰۰	۰/۱۲۴	۰/۷۱۴	۳/۴۷۸	۳۸۴	مزرعه، باغ و محل کسب
D21	۰/۱۸۰	۰/۰۴۰	۰/۷۴۵	۳/۴۰۱	۳۸۴	ارگان های مدیریتی و حمایت دولت
E4	۰/۰۰۰	۰/۱۰۱	۰/۷۶۰	۳/۸۶۴	۳۸۴	رشد اجتماعی-فرهنگی
E	۰/۰۰۰	۰/۰۶۹	۰/۴۹۵	۳/۵۵۷	۳۸۴	زیرساخت (بهداشت، عمران، محیط زیست)
F	۰/۰۰۰	۰/۱۵۲	۰/۷۰۷	۳/۴۰۶	۳۸۴	گردشگری کشاورزی (مقوله محوری)

منبع: خروجی نرم افزار

بر اساس نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف، شاخص ها را با حروف لاتین در نمایه آزمون مشخص و پس از انجام آزمون نتایج مشخص شده بدست آمد: متغیر انگیزه گردشگران و فرهنگ کار و کارآفرینی دارای مقدار معنا داری ۰/۰۰۱ بوده و بنا بر این کمتر از سطح خطای استاندارد می باشد، پس فرض رد شده و توزیع داده ها نرمال نیست.

همین فرض برای بقیه متغیرها هم به جز ارگان های مدیریتی و حمایت دولت، مقدار معناداری سایر متغیرها کوچکتر از سطح خطای (۰/۰۵) بدست آمده است. بنابراین فرض صفر رد شده و توزیع داده ها نرمال نمی باشد. حال با توجه به فرض معنی دار بودن تمامی متغیرها می توان از آزمونهای ناپارامتریک که رابطه متغیرهای مورد بحث را بر اساس یک ساختار علی مشخص نمود که در اینجا ما از تکنیک حداقل مربعات جزئی PLS استفاده نموده ایم.

تکنیک حداقل مربعات جزئی (PLS): مدل تحقیق با استفاده از تکنیک حداقل مربعات جزئی مورد آزمون قرار گرفته شده است. به طور کلی مدل سازی معادلات ساختاری از دو بخش مدل اندازه گیری^۲ و مدل ساختاری^۳ تشکیل شده است و متغیرهای مدل در دو دسته متغیرهای پنهان و آشکار تقسیم بندی می شوند. (داوری ۱۳۹۳) در تکنیک حداقل مربعات جزئی چند نکته از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است:

زمانی که همبستگی متغیرها شناسایی گردید باید آزمون معناداری صورت گیرد. برای بررسی معناداری همبستگی های مشاهده شده از روش های خودگردان سازی (بوت استراپ^۴) استفاده می شود. در این مطالعه از روش خودگردان سازی استفاده شده است که آماره t را به دست می دهد.

- 1 Partial Least Squares
- 2 Measurement Model
- 3 Structural Model.
- 4 Bootstrap

بر اساس بوت استراپ می‌توان آزمون فرضیات مربوطه را انجام داد. در خروجی‌های مربوطه، ضریب مسیر به همراه نمره‌های استخراج شده آماره t وجود دارد. از آنجایی که سطح خطای تعریف شده در تحقیقات ۰/۰۵ است نمرات مقدار t بالاتر از ۱/۹۶ نشان‌دهنده پذیرش فرضیه است.

ارزیابی مدل اندازه‌گیری: جهت سنجش برازش مدل اندازه‌گیری انعکاسی از آزمون‌های پایایی ۱ و آزمون‌های روایی ۲ استفاده شده است.

آزمون پایایی مدل اندازه‌گیری:

به منظور تعیین پایایی که نشان دهنده سازگاری درونی و دقت اندازه‌گیری است، معمولاً از ضریب آلفای کرونباخ استفاده می‌شود. نتایج آزمون کرونباخ در جدول (۸). ارائه شده است.

پایایی مرکب (CR): پایایی مرکب در مدل‌سازی معادلات ساختاری، معیار بهتری از آلفای کرونباخ می‌باشد. زیرا برای محاسبه پایایی مرکب شاخص‌هایی با بار عاملی بیشتر، اهمیت زیادتری دارند. این موضوع موجب می‌شود که مقادیر پایایی مؤلفه‌ها معیار واقعی‌تر و دقیق‌تری نسبت به آلفای کرونباخ آن‌ها باشد. از نظر نونالی ۳ (۱۹۷۸). اگر مقدار CR برای هر مؤلفه بالای ۰/۷ شود، نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل‌های اندازه‌گیری است. در نتیجه برای سنجش بهتر و دقیق‌تر پایایی پرسشنامه، آلفای کرونباخ و نیز پایایی مرکب محاسبه شدند.

جدول (۸) - آلفای کرونباخ و پایایی مرکب

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب (CR)
گردشگری کشاورزی	۰/۸۳۵	۰/۸۹۰
رشد اجتماعی-فرهنگی	۰/۸۹۳	۰/۹۱۳
توسعه و تحول	۰/۹۱۲	۰/۹۳۹
رشد اقتصادی	۰/۷۹۶	۰/۸۶۱
آموزش و ارائه تعلیمی	۰/۹۲۳	۰/۹۳۴
مزرعه	۰/۸۱۱	۰/۸۶۴
فرهنگ کار و کارآفرینی	۰/۹۰۸	۰/۹۲۳
النگیزه گردشگران	۰/۹۳۲	۰/۹۴۱
روستا	۰/۹۰۶	۰/۹۲۲
کشاورز	۰/۷۳۷	۰/۸۸۳
ارگانهای مدیریتی و حمایت دولت	۰/۹۰۷	۰/۹۲۳

- 1 Validity Test
- 2 Reliability Test
- 3 Nunnally

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب (CR)
زیر ساخت (بهداشت، عمران، محیط زیست)	۰/۹۴۳	۰/۹۵۰
گردشگر	۰/۷۰۵	۰/۸۳۵

منبع: خروجی نرم افزار

با توجه به جدول ۸، مقدار ضریب پایایی مرکب (CR). و آلفای کرونباخ برای تمامی ابعاد مدل مورد مطالعه بیشتر از ۰/۷ است و از این رو می توان ادعا کرد که پرسشنامه از پایایی قابل قبولی برخوردار است.

آزمون روایی مدل اندازه گیری: مفهوم اعتبار (روایی). به این سؤال پاسخ می دهد که ابزار اندازه گیری تا چه حد خصیصه مورد نظر را می سنجد. روایی همگرا: در روش روایی همگرا از روایی تأییدی و شاخص متوسط واریانس استخراج شده (AVE). استفاده می شود. روایی تأییدی: جهت بررسی روایی تأییدی مدل، از بارهای عاملی استفاده می شود. (داوری ۱۳۹۳).

بر اساس نتایج مدل اندازه گیری بار عاملی مشاهده شده در تمامی موارد مقداری بزرگتر از ۰/۵ دارد که نشان می دهد همبستگی مناسبی بین متغیرهای قابل مشاهده با متغیرهای پنهان مربوط به خود، وجود دارد و همچنین بر اساس نتایج مدل اندازه گیری، مقدار بوت استرپینگ (آماره t). در تمامی موارد از مقدار بحرانی ۱/۹۶ بزرگتر است که نشان می دهد همبستگی بین متغیرهای قابل مشاهده با متغیرهای پنهان مربوط به خود معنادار است.

شاخص متوسط واریانس استخراج شده (AVE): برای روایی همگرا میانگین واریانس استخراج (AVE). محاسبه و با پایایی مرکب (CR). مقایسه می شود. روایی همگرا زمانی وجود دارد که AVE از ۰/۵ بزرگتر باشد و روایی همگرا زمانی وجود دارد که CR از ۰/۷ بزرگتر باشد. همچنین CR باید از AVE بزرگتر باشد. در صورت وجود این سه شرط روایی همگرا وجود خواهد داشت. (داوری ۱۳۹۳).

به طور خلاصه داریم: $AVE > 0.5$ و $CR > 0.7$

جدول (۹) - روایی همگرای متغیرهای تحقیق

متغیرها	AVE	CR
گردشگری کشاورزی	۰/۶۷۰	۰/۸۹۰
رشد اجتماعی-فرهنگی	۰/۵۱۴	۰/۹۱۳
توسعه و تحول	۰/۷۹۵	۰/۹۳۹
رشد اقتصادی	۰/۵۵۶	۰/۸۶۱
آموزش و ارائه تعلیمی	۰/۵۶۶	۰/۹۳۴
مزرعه	۰/۵۱۶	۰/۸۶۴
فرهنگ کار و کارآفرینی	۰/۵۰۳	۰/۹۲۳
انگیزه گردشگران	۰/۵۱۶	۰/۹۴۱
روستا	۰/۵۲۱	۰/۹۲۲

1 Average Variance Extracted (AVE)

CR	AVE	متغیرها
۰/۸۸۳	۰/۷۹۱	کشاورز
۰/۹۲۳	۰/۵۲۲	ارگانهای مدیریتی و حمایت دولت
۰/۹۵۰	۰/۵۰۳	زیر ساخت (بهداشت، عمران، محیط زیست)
۰/۸۳۵	۰/۶۲۹	گردشگر

منبع: خروجی نرم افزار

مشاهده می‌گردد که مقدار میانگین واریانس استخراج شده (AVE) همواره بزرگ‌تر از ۰/۵ است و مقدار پایای ترکیبی نیز در تمام موارد مقداری بیشتر از ۰/۷ به دست آمده که از مقدار میانگین واریانس استخراج شده (AVE) نیز بزرگ‌تر است؛ بنابراین روایی همگرا نیز تأیید می‌شود.

آزمون کلی کیفیت مدل ساختاری: ملاک کلی برازش (GOF¹) را می‌توان با محاسبه میانگین هندسی میانگین مقادیر اشتراکی^۲ و ضریب تعیین (R^2) به دست آورد. برای این شاخص، مقادیر ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به ترتیب ضعیف، متوسط و قوی توصیف شده است.

فرمول شماره (۱)

$$GOF = \sqrt{(Communnality) \times (R Square)}$$

جدول (۱۰). مقادیر اشتراکی و R^2

R^2	مقادیر اشتراکی	متغیر
۰/۴۰۸	۰/۶۷۰	گردشگری کشاورزی
۰/۶۱۶	۰/۵۱۴	رشد اجتماعی-فرهنگی
۰/۷۸۱	۰/۷۹۵	توسعه و تحول
۰/۳۹۵	۰/۵۵۶	رشد اقتصادی
۰/۴۶۸	۰/۵۶۶	آموزش و ارائه تعلیمی
۰/۴۴۲	۰/۵۱۶	مزرعه
۰/۶۱۸	۰/۵۰۳	زیرساخت (بهداشت، عمران، محیط زیست)
۰/۶۲۳	۰/۵۰۳	فرهنگ کار و کارافرینی
۰/۴۷۳	۰/۵۱۶	انگیزه گردشگران
۰/۶۷۲	۰/۵۲۱	روستا
۰/۳۸۳	۰/۷۹۱	کشاورز

¹-Goodness of Fit

² Communnality

متغیر	مقادیر اشتراکی	R^2
ارگانهای مدیریتی و حمایت دولت	۰/۵۲۲	۰/۴۵۴
گردشگر	۰/۶۲۹	۰/۳۹۷

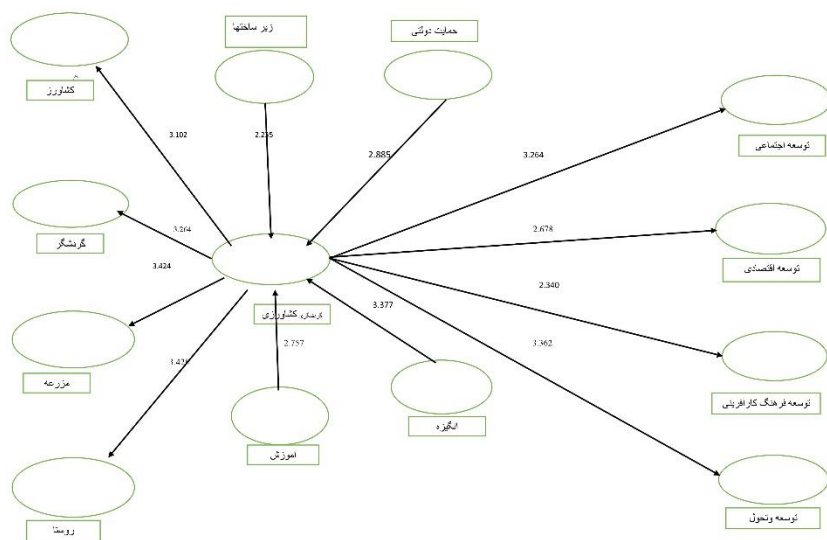
منبع: خروجی نرم افزار

R^2 معیاری است که برای متصل کردن بخش اندازه گیری و بخش ساختاری مدل سازی معادلات ساختاری به کار می رود و نشان از تأثیری دارد که یک متغیر برون زا بر یک متغیر درون زا می گذارد. این روش قابلیت کاهش خطاها در مدل‌های اندازه گیری و یا افزایش واریانس بین سازه و شاخص‌ها را دارد. این مقدار R از توان دوم مقدار ضرایب مسیرها بدست می آید و هرچه مقدار آن بالاتر باشد نشان از قوت رابطه بین سازه ای دارد (داوری، ۹۳) (چین، ۲۰۰۳). سه مقدار $۰/۱۹-۰/۳۳-۰/۶۷$ را به عنوان ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی معرفی می کند. در جدول فوق مقادیر مشخص شده نشان از رابطه قوی بین سازه‌ها دارد. و همچنین بانجام محاسبات، مقدار شاخص GOF که مربوط به بخش کلی معادلات ساختاری است و برای برازش کلی مدل پژوهش استفاده می شود، عددی برابر $۰/۵۲۸$ به دست می آید که شاخصی قوی است و نشان از کیفیت بالای کلی مدل و متغیرها دارد.

رابطه متغیرهای مورد بررسی در هر یک از فرضیه‌های تحقیق بر اساس یک ساختار علی با تکنیک حداقل مربعات جزئی PLS آزمون شده است. در مدل کلی تحقیق که در شکل (۳) ترسیم شده است مدل اندازه گیری (رابطه هریک از متغیرهای قابل مشاهده با متغیر پنهان). و مدل ساختاری (روابط متغیرهای پنهان با یکدیگر). محاسبه شده است. برای سنجش معناداری روابط نیز آماره t با تکنیک بوت استرپینگ محاسبه شده است که در شکل (۴) ارائه شده است. بر اساس بوت استرپینگ می توان آزمون معناداری روابط متغیرهای تحقیق را انجام داد. در خروجی‌های مربوطه، ضریب مسیر به همراه نمره‌های استخراج شده آماره t وجود دارد. از آنجایی که سطح خطای تعریف شده در تحقیقات $۰/۰۵$ است نمرات مقدار t بالاتر از $۱/۹۶$ نشان دهنده پذیرش آزمون است.

در این مدل که خروجی نرم افزار اسمارت پی. ال. اس. است خلاصه نتایج مربوط به معناداری بار عاملی استاندارد و معناداری روابط متغیرهای تحقیق ارائه شده است. ضرایب مسیر و معناداری آنها با این فرضیات در جدول (۱۱) آورده شده است.

فرضیه معناداری روابط متغیر شدت اثر مقوله محوری گردشگری کشاورزی بر رشد و توسعه اقتصادی برابر $۰/۱۵۳$ محاسبه شده است و آماره احتمال آزمون نیز $۲/۶۷۸$ به دست آمده است که بزرگتر از مقدار بحرانی t در سطح خطای ۵% یعنی $۱/۹۶$ بوده و نشان می دهد تأثیر مشاهده شده معنادار است. بنابراین با اطمینان ۹۵% مقوله محوری گردشگری کشاورزی بر رشد و توسعه اقتصادی تأثیر مثبت و معناداری دارد، پس رابطه تایید میشود، همچنین اثر مقوله محوری گردشگری کشاورزی بر توسعه اجتماعی و فرهنگی برابر $۰/۲۱۸$ و آماره احتمال آزمون $۳/۲۴۶$ و مزرعه بر گردشگری کشاورزی $۰/۳۴۶$ و آماره احتمال آن $۳/۴۲۴$ بوده و بنابر این بزرگتر از مقدار بحرانی t در سطح خطای ۵% یعنی $۱/۹۶$ بوده و نشان تأثیر مثبت و معنادار داشته و کلیه روابط متغیرها تایید می گردند. نتیجه اینکه معناداری بقیه روابط متغیرها هم با توجه به آماره t از مقدار بحرانی در سطح خطای ۵% یعنی $۱/۹۶$ بزرگتر بوده و همگی تایید می شوند. پس متغیرهایی چون روستا، گردشگر، کشاورز و مزرعه یا باغ از پیشرانهای اولیه (ارکان) گردشگری کشاورزی بوده و با وجود این چهار رکن گردشگری کشاورزی معنا یافته و متغیرهایی همچون زیر ساخت ها، حمایت‌های دولتی، انگیزه گردشگران، آموزش با محوریت گردشگری کشاورزی عامل توسعه روستایی با اثرات (رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، توسعه و تحول و توسعه فرهنگ کار و کارآفرینی). می باشند.

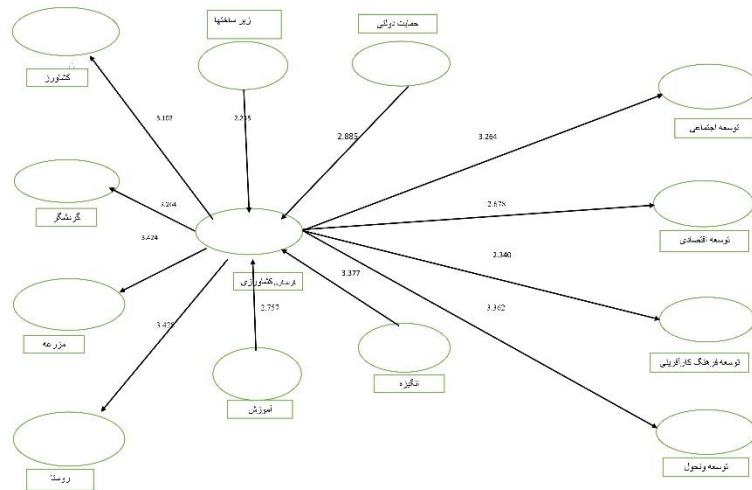
شکل (۳). مدل کلی پژوهش با تکنیک حداقل مربعات جزئی

جدول (۱۱) ضرایب مسیر

مسیر	اثر کل	آماره تی	نتایج
رشد و توسعه اقتصادی → گردشگری کشاورزی	۰/۱۵۳	۲/۶۷۸	تأیید
توسعه اجتماعی و فرهنگی → گردشگری کشاورزی	۰/۲۱۸	۳/۲۶۴	تأیید
گردشگری کشاورزی → مزرعه	۰/۳۴۶	۳/۴۲۴	تأیید
گردشگری کشاورزی → روستا	۰/۲۶۹	۳/۴۲۸	تأیید
گردشگری کشاورزی → کشاورز	۰/۱۷۵	۳/۱۰۲	تأیید
گردشگری کشاورزی → گردشگر	۰/۲۰۷	۳/۲۴۶	تأیید
توسعه و تحول → گردشگری کشاورزی	۰/۷۸۵	۳/۳۶۲	تأیید
توسعه فرهنگ کار و کار آفرینی → گردشگری کشاورزی	۰/۰۸۵	۲/۳۴۰	تأیید
گردشگری کشاورزی → آموزش و ارائه تعلیمی	۰/۱۴۴	۲/۷۵۷	تأیید
گردشگری کشاورزی → زیر ساختها	۰/۳۰۷	۲/۲۳۵	تأیید
گردشگری کشاورزی → ارگانهای مدیریتی و حمایت دولت	۰/۱۹۲	۲/۸۸۵	تأیید
گردشگری کشاورزی → انگیزه گردشگران	۰/۱۱۴	۳/۳۷۷	تأیید

منبع: خروجی نرم افزار

شکل (۴) آماره تی مدل کلی پژوهش با تکنیک بوت استرپینگ

نتیجه گیری

امروزه فرآیند کارآفرینانه گردشگری فراتر از یک فعالیت اقتصادی، به مثابه پدیده پویای جهانی و اجتماعی و فرهنگی است که پیچیدگی های خاص خود را دارد و شناخت دقیق و تحلیل علمی این پدیده می تواند چهارچوب مطمئنی برای برنامه ریزی پایدار گردشگری فراهم آورد. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می دهد که پیشران های کلیدی و مهم برای توسعه روستایی از طریق گردشگری کشاورزی با محوریت توسعه پایدار روستایی شامل ۴ مقوله اولیه یعنی (کشاورز، روستا، مزرعه یا باغ و گردشگر). است که مولفه های کشاورز و روستا (غنیان و همکاران ۱۳۹۰، سین و همکاران ۱۳۹۰). و کشاورز و روستا و گردشگر و مزرعه در تحقیقات (لی وانگ ۲۰۱۷، هن ۲۰۱۹^۳، مطیعی لنگرودی ۱۳۹۱). مطرح و به عنوان ارکان یا شرایط اولیه شروع گردشگری کشاورزی مطرح و با پیشران های آموزش، زیر ساخت، ارگانهای مدیریتی و حمایت دولتی و حس انگیزشی گردشگران که در تحقیقات محققین داخلی و خارجی مانند: (یزدان پناه، کای واه ۲۰۱۹^۴، سیالوک ۲۰۱۹^۵، رضوانی ۱۳۹۶). به آنها اشاره گردیده است که باعث "رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، توسعه و تحول و توسعه فرهنگ کار و کارآفرینی" شده و در نتیجه توسعه پایدار روستایی را به دنبال خواهد داشت. همچنین از نتایج به دست آمده می توان استنباط نمود که در شناسایی ابعاد و متغیر های تاثیر گذار مقوله ها و پیشران های ذکر شده، با استفاده از آزمون "کولموگروف، اسمیرنوف" عدم توزیع نرمال بودن این داده ها تایید و سپس با استفاده از تکنیک حداقل مربعات جزئی PLS همبستگی بین آنها شناسایی و روایی و پایایی داده ها تایید و سپس معناداری روابط آماره t محاسبه که تمامی آنها از مقدار بحرانی ۱/۹۶ بزرگتر و همگی تایید و بنابراین مدل مفهومی پژوهش (شکل ۱) مورد تایید قرار گرفت. فراوانی مفاهیم نشان داد گردشگری کشاورزی با مدیریت صحیح، آموزشهای اولیه و تکمیلی، حمایتهای دولتی، وجود زیر ساختهای مناسب و ایجاد انگیزه در

1 -Singh
2 -LiWang
3 -Hen
4 -Kai wah
5 Cialoc

گردشگران باعث رشد و توسعه اقتصادی و فرهنگی جوامع روستایی و ایجاد توسعه و تحول در آن جوامع مانند مهاجرت معکوس به روستاها و رشد فرهنگ کارآفرینی گردیده و در نتیجه باعث توسعه پایدار روستایی میگردند. همچنین با مقایسه تحقیقات قبلی، مشابه این پژوهش که (رشد اقتصادی، ایجاد اشتغال و درآمد زایی و جذب نیروی انسانی مازاد). ویا (دانش و آگاهی و آموزش). را به عنوان متغیرهای اصلی در جهت توسعه کارآفرینی روستایی بر شمرده اند، نتیجه گرفته می شود که تقریباً مشابه با یافته های ما در این پژوهش است. در اکثر روستاهای استان یزد به علت خشکسالی و کمبود آب، روستائیان با مشکلات و چالشهای زیادی روبرو بوده و مطابق با جداول آماری استانداری یزد (کارنامه آماری استانداری یزد، ۱۳۹۷) از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ هر ساله درآمد کشاورزی روستائیان یزد کم و درآمدهای غیر کشاورزی از جمله گردشگری روستایی رو به افزایش بوده است و بنابر این با گردشگری کشاورزی میتوان تا حدی ضررهای ناشی از خشکسالی را در استان نیمه بیابانی یزد جبران نمود. در حال حاضر ایجاد اشتغال و به خصوص اشتغال مولد و پایدار از طریق گردشگری کشاورزی به عنوان مهم ترین و حیاتی ترین موضوع اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و حتی امنیتی روستاهای استان یزد می باشد.

- رشد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و توسعه و شکوفایی فرصتهای کاری و فرصتهای کارآفرینانه منتج از گردشگری کشاورزی میتواند منشاء اثرات مثبتی مانند کاهش فشارهای سنگین بودجه ای دولت، افزایش درآمد روستائیان استان یزد، رشد اقتصادی پایدار، کاهش نابرابری های اجتماعی، افزایش مهاجرت معکوس از شهرها به روستاها باشد یکی از اهداف کلان توسعه روستایی، کاهش بیکاری و افزایش اشتغال است. کارآفرینی روستایی می تواند صرف نظر از این که یک منبع درآمد و اشتغال برای ساکنین روستا باشد در توسعه اقتصادی روستا و در نهایت توسعه روستایی موثر باشد. متنوع سازی اقتصاد روستایی تنها با القا از بیرون محقق نمی شود، مگر این که کارآفرینان محیط های روستایی، خود فرصت ها و منابع بالقوه و بالفعل را بشناسند و با استفاده بهینه از آنها تنوع اشتغال و اقتصاد را برای محیط های روستایی به ارمغان بیاورند. با اجرای این مدل می توان به رفع مهمترین مشکل مناطق روستایی یزد که بیکاری و مهاجرت به شهرها ناشی از خشکسالی می باشد اقدام و با ارائه ایده های جدید و خلاقیت محیطی و کالبدی در هر روستا و با طرح های کارآفرینی قابل اجرا به توسعه و رشد اقتصادی و در نتیجه توسعه کارآفرینی روستایی با احصا و اولویت بندی آنها به تفکیک بخش های مزیت دار دست یافت.

- برای تحقق هدف اصلی پژوهش و با توجه به پیشرانهای ذکر شده، پیشنهادات زیر ارائه می گردد:
تدوین سند چشم انداز وضعیت زیست محیطی مجموعه روستاها و ارتقای شاخص های گردشگری آن، متناسب با اهداف آمایش سرزمین در استان یزد- تهیه سند مصوب زیست محیطی شهرستان های استان یزد با تاکید بر اولویت دادن به شناسایی شاخص های زیست محیطی و اکولوژیکی مجموعه های روستایی گردشگری شاخص استان.

تسهیل در امر مجوز ساخت و ساز مراکز اقامتی و پذیرایی - بهره گیری از راههای ارتباطی بیشتر برای جذب گردشگران و توسعه زیر ساختهای لازم به منظور راه اندازی دفاتر فناوری ارتباطات و اطلاعات در روستاهای فاقد این دفاتر در یزد - اتخاذ تدابیری مناسب برای حمایت از شرکت های حقیقی و حقوقی دانش بنیان و کارآفرین در جهت توسعه شاخص های اجتماعی و فرهنگی در مناطق روستایی هدف گردشگری مورد مطالعه - بهسازی و توسعه زیر ساختها در خصوص امکانات بهداشتی - درمانی - اداری و... در مجموعه روستاهای مورد نظر با شعاع عملکرد مناسب و خدمات دهی به دیگر روستاهای اطراف با هدف توسعه و عمران بخش گردشگری کشاورزی - اعطای تسهیلات با بهره کم جهت افزایش انگیزه روستاییان - توجه به ابعاد مختلف مقوله های فرهنگی و اجتماعی لازمه توسعه گردشگری و به طور خاص گردشگری کشاورزی است، جغرافیا، قدمت و ریشه فرهنگی لازمه و اصل مهم توسعه گردشگری است، بنابراین لازم است روی عوامل فرهنگی روستاها و شناساندن فرهنگ و بوم روستاها فعالیت های مناسبی انجام شود و ویژگی های منحصر به فرد روستاها برجسته گردد - تشکیل کلاسهای آموزشی در سطح روستاها - ایجاد تمرکز در حوزه های سیاستی و راهبردی در سطح استان و تفویض اختیارات نظارت و هماهنگی دستگاه های مرتبط با حوزه گردشگری روستایی و کشاورزی بر امور صنعت گردشگری مجموعه روستاهای هدف گردشگری یزد به یک سازمان یا نهاد مستقل همچون اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری - ایجاد مراکز فروش جهت تولیدات صنایع دستی (بازار یابی) - تربیت راهنمایان تور (تورلیدران) خصوصا آشنا با جامعه روستایی - حمایت از ایده های کارآفرینان و جهت دهی به آنها برای پیشبرد اهداف گردشگری روستایی - اطلاع رسانی، طراحی سایت های گردشگری روستایی، شهری و عشایری - تهیه ماکت ها و نیز آموزش کودکان و نوجوانان و آشنا کردن آنها با صنایع دستی و جاذبه های گردشگری کشاورزی - مرمت و بهسازی و مقاوم سازی ساختمانها و بافتهای فرسوده و قدیمی و تبدیل آنها به اماکن تفریحی و اسکان در روستاهای هدف گردشگری - معافیت مالیاتی در بخش های کارآفرینی گردشگری کشاورزی توسط دولت.

References

- Ali Gholizadeh ,N(2019).Impact of rural tourism development on agriculture sector (Case study: plain rural area of Mian band county in Noor township .(Journal of Tourism Planning and Development; 8(30 (: 111-124.)In Farsi (.
- Amiri, S, Ehsanifar, T, (2016).(Presenting a conceptual model to study the impact of agricultural tourism on entrepreneurial development, Journal of Entrepreneurship in Agriculture, Volume 3, Issue 1.)In Farsi .(
- Ciolac, R.; Adamov, T.; Iancu, T.; Popescu, G.; Lile, R.; Rujescu, C.; Marin, D)2019 .(Agritourism-A Sustainable Development Factor for Improving the 'Health' of Rural Settlements. Case Study Apuseni Mountains Area. Journal of Sustainability,11,1467.pp.1-24
- Davari,A,Rezazadeh,A,(2013 (Structural Equation Modeling with PLS .Tehran.JD.Book
- Doh,K,Park,S,Dae,Y,(2017 (.Antecedents and Consequence of managerial behavior in Agritourism.Tourism Management,61,511-522
- Ebrahimi I. (2016).(Rural tourism as a model for rural development (case study of Garmsar city .(Journal of New Attitudes in Human Geography, 9 (1 , 207-224.)In Farsi (

- Evgrafova, L. V.; A Z Ismailova, A Z and VL Kalinichev, (2020). (Agrotourism as a factor of sustainable rural development. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, Volume 421, Issue 2. pp. 115-136
- Fallah, N. (2017). ('Rural Entrepreneurship Development Pyramid Based on the Principles of EU Rural Development Policies', Entrepreneurship in Agriculture, 4 (1), pp. 115-131.)In Farsi (.
- Ghanian, M, Khani, F, Baqaei, L. (2012). ('Evaluation of Entrepreneurship in Rural Tourism (Case Study: Oraman Region)', Rural Research, 2 (7), pp. 99-123.)In Farsi (.
- Harpa, E, Moica, S, and Dana, R (2015). (A predictive model of innovation in rural entrepreneurship. Procedia Technology, 19, pp. 471-478
- Hatley, L (2009). The nature of agritourism in the Buffalo City Municipality. Peninsula. Second Edition. University of Technology Press. 468pp
- Heidari, A. A., Rowshan, S. A., & Naderi, N. (2020). ([The Effect of Tourism Marketin on the Development of Rural Entrepreneurship in Rijab Region of Kermanshah Province Journal of Rural Research, 10(4), pp. 582-595,)In Farsi (.
- Hen, W. Suet, L (2019). (Banghuris Homestay Program In Selangor : A Theoretical Framework., Asia Pacific Journal of Tourism Research, Vol. No. 3, pp. 315-343
- Jalalian H, namdari F, pashazadeh A (2015). (Effects of Rural Tourism on Rural Development: Hajij Village in Kermanshah. researches in Geographical Sciences.; 15 (36) pp :205-228.)In Farsi (.
- Karimi, S. (2014). ('Agricultural Tourism Entrepreneurship, a Strategy for Sustainable Rural Development', Entrepreneurship Agriculture, 1 (4), pp. 69-90 (In Farsi (.
- Kai Wah, Chea, Chiam & Wah, Hen & Wui, Lim & Hen, Kai Wah & Low, Suet Cheng. (2019). (Banghuris Homestay Program In Selangor: A Theoretical Framework. Journal of ResearchGate. pp 316-346.
- Kariz Electronic Journal, (2020), (Yazd.maj.ir. pp. 25-28
- Kürüm Varolgüneş, F & Doğan, E & Varolgüneş, S. (2017). (The Role of Traditional Architecture in the Development of Rural Tourism: The Case of Turkey. International Journal of Scientific Research. 5. pp 110-121
- Lai, P. & Napal, S. K. (2018). ("Local perspectives of ecotourism development in Tawushan Nature Reserve, Taiwan". Journal of Tourism Management, Vol. 27. pp. 258-271
- Lupi, C. Giaccio, V. Mastronardi, L. Giannelli, A. Scardera, A. (2017). (Exploring the features of agritourism and its contribution to rural development in Italy, Land Use Policy 64. pp 383-390.
- Lili, W, (2017). (Investigating the development of agritourism in Vingjian province. Asian Agriculture Reserch 2017, 9(4), pp. 95
- Mahaliyanaarachchi, R. P, (2017). (Agrotourism Segment of Rural Tourism, Department of Agribusiness Management, Faculty of Agricultural Sciences, Sabaragamuwa University of Sri Lanka Belihuloya. T. R. by. Dr. S. H. Motiee Langroudi. University of Tehran Press. pp 89-97
- Mahmoudi Chenari, H., Motiee Langroudi, S. H., Faraji Shabbarbar, H. A., Ghadiri Massoum, M., & Yasoori, M (2020). ([Assessing the Capacity of Masal Rural Environment for the Development of Agritourism (Persian (]. Journal of Rural Research, 10(4), pp. 596-613) In Farsi (.
- Motiee Langrudi, H, Nosrati, M. (2012). ('Feasibility Study of Tourism Development in Rural Areas from the Perspective of Tourists (Karganrood District of Talesh County (', Geography and Environmental Planning, (22-1) pp 69-84.)In Farsi (.
- Nair, V.; Munikrishnan, U. T.; Rajaratnam, S. D.; King, N. (2015). (Redefining rural tourism in Malaysia: a conceptual perspective, Asia Pacific Journal of Tourism Research, Vol. 23, No. 3, pp. 314-337

- ostanyazd.ir/web/ostandari/asli//asset_publisher/pkk6z5A22HBA/rss
- Olya.h,Aand dalir,S)2014 (.An Entrepreneurs Tourism Project through Agro-Tourism Farm In Iran.Journal of Sustainable Development Studies.6;pp.48-63
- Papoli Yazdi, M; Ebrahimi, M, (2008).(Rural DevelopmentTheories, Tehran,samt. , p306)In Farsi (.
- Petrović, M & Gelbman, A & Demirović, D & Gagić, S. (2017).(The examination of the residents' activities and dedication to the local community an agritourism access to the subject. Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijic, SASA. 67.pp. 37-52.
- Poor Jafar, M., Mahmoudi Nejad, H, (2012 (, A meta-analysis of the evaluation of rural tourism development approaches with emphasis on the analysis of SWOT strategic factors, Journal of Environmental Science and Technology, Volume 14, Number 2, pp35-56.)In Farsi (.
- Qaragoslou, B, Islami .SY, (2017).(place in agricultural tourism; case study, Tuscany, 5th.International Congress on Civil Engineering , Architecture and Urban Development 26-28 December 2017, Shahid Beheshti University , Tehran , Iran)In Farsi (.
- Rezaei M. (2015).(Feasibility study of the implementation of the plan of agritourism in Nazwan natural park in Isfahan, Master's thesis of geography, Department of Urban Planning, Isfahan University.pp258-274.)In Farsi (.
- Rezvani, M. R., Faraji Sabokbar, H. A., Darban Astaneh, A., & Karimi, S. H. (2017).([Identification and Validation of Effective Indicators and Factors of Environmental Quality in Branding of Rural Tourism Destinations Using Thematic analysis Method (Case: Ethno-cultural Region of Oramanat in Kurdistan and Kermanshah (]. Journal of Rural Research, 8(2 (:318-345.)In Farsi (.
- Rostami F, Ehsanifar, T. (2018 ('Rural Development Entrepreneurship Development Programs, Entrepreneurship in Agriculture, 5 (2 (, pp. 71-82.)In Farsi (.
- Sarai, M, Alizadeh S, Yahya, Rezaei, M. Identifying the key drivers of effective tourism in sustainable tourism and formulating the most desirable scenario (case study: Meybod historical city).(Geographical explorations of desert areas, 1399; 8 (1 (:pp, 113-131.
- Salahi Isfahani, G. (1397).(Agricultural tourism with a focus on sustainable rural development Case study: Pomegranate of Qardin village - Saveh. Geographical Area of Tourism, 7 (27 (, 87-97.)In Farsi (.
- Samani Ghotbabadi, S. Torabi Farsani, N. Shafiei, Z. (2018).(Business potentials resulting from agricultural tourism in Jahrom city. Entrepreneurship Journal in Agriculture, Winter, Volume 4, Number1.pp.118-138.)In Farsi (.
- Singh, A. K. (2010).(Agri-tourism entrepreneurship: a tool to rural development. International Referred Research Journal, 2, pp.12-38
- Songkhla, T. N. (2012).(Impact of agro-tourism on local agricultural occupation: A case study of Chang Klang district, southern Thailand. ASEAN Journal on Hospitality and Tourism, 11(2 (, 98-109
- Shahnaz, H. (2018).(Rural to urban migration in Pakistan the gender perspective, Pakistan Institute of Development Economics, Working Papers: 56pp.472-498.
- Yazdan panah,M(2018 (MultifunctionalAgriculture Paradigm ;Rural Tourism a key to sustainable employment development in rural areas. Journal of Entrepreneurship in AgricultureVol. 5(1 (,pp,35-56 (In Farsi (.

Original Research Article

**Effects of Agri-tourism on Rural Entrepreneurship
Development with a Focus on Sustainable Development: A
Case Study of the Significant Villages of Yazd Province**

Majid Fotoohi¹, Gholamhossein Hosseini nia^{2*}, Seyed Mojtaba Sajjadi³

1-PhD student in Entrepreneurship Department, Qazvin Branch. Islamic Azad University, Qazvin, Iran

2-Associate Professor, Department of New Business, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran, Iran

3-Associate Professor, Department of New Business, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran, Iran

---

Received: 2020 November 30

Accepted: 2021 September 19

Introduction

Village is the first permanent human settlement, the place of agricultural activities as well as the environment of work, effort, production and other efforts of human productivity from the land. Numerous pieces of evidence show that in low-income economies and developing countries, especially in rural areas, sustainable development can be best developed through entrepreneurial activities and rural tourism. Today, entrepreneurship is one of the most constructive strategies for economic, social and cultural development in deprived areas and villages. Due to the dominance of the agricultural sector in most rural areas, the main emphasis is on rural entrepreneurship. The development of rural entrepreneurship has the potential to diversify incomes and agricultural and non-agricultural production of rural people and to provide good opportunities to reduce livelihood risks and increase sustainable food security in rural desert areas. Rural tourism boom can empower villagers, diversify economic activities and create new job opportunities. It is also an efficient tool that leads to increasing the productivity and efficiency of human resources and preventing their migration to create new job opportunities in their residence. Agri-tourism as a subset of rural tourism is a strategy for rural development and the reduction of the problems of rural communities such as unemployment, low agricultural productivity, increasing migration to cities and marginalization, especially in arid and semi-desert areas. A potential area for tourism in Yazd Province is villages. Statistics show that the province has the ability to attract rural

tourists according to the potentials of its rural areas. The purpose of this study is to investigate the factors affecting the development of rural entrepreneurship affected by agricultural tourism in the leading villages and tourism targets of Yazd Province.

Methodology

This research is descriptive-analytical in nature and applied in terms of purpose and is based on a quantitative approach. The research tool was a researcher-made questionnaire whose validity was confirmed by university professors in the field of tourism, and its reliability was based on Cornbach's alpha coefficient of 0.783. The data analysis was performed using the Smart PLS2.0 and Spss22 software programs, a one-sample t-test and structural equations. The equations indicated the significance of the standard factor load and the relationships among elements and other categories.

Results and discussion

The inferential and analytical findings of the research show that variables such as village, tourist, farmer and garden are among the primary drivers of agri-tourism. Visible infrastructures such as roads, clinics and suitable accommodations and invisible infrastructures such as security, tranquility, environmental health, rural pristine nature, revival of indigenous and regional rural cultures, local festival, and revival of rural handicrafts by rural women create motivational factors in tourist resorts, especially for educated villagers to return to their native villages with proper management, economic growth and cultural development of rural communities. The development in those communities leads to reverse migration to rural areas, the growth of entrepreneurial culture, and thus sustainable rural development.

Conclusion

In most villages of Yazd Province, due to drought and water shortage, villagers face many problems and challenges. According to statistical tables, every year, the agricultural income of Yazd villagers is lower and non-agricultural incomes including rural tourism and agriculture increase, which is due to the importance of tourism. Currently, creating employment, especially productive and sustainable employment, through agricultural tourism is a vital economic, political, social and even security issue in the villages of the province. Therefore, with agricultural tourism, the losses caused by drought in the province can be partially mitigated. The semi-desert conditions of Yazd can also be compensated. The results of this study show that the key drivers for rural development through agricultural tourism with a focus on sustainable rural development include the four basic categories of farmer, village, farm or garden and tourist. As the pillars or the initial conditions, promoted agricultural tourism with the drivers of education, creation of infrastructure, proper management and government support and motivation of tourists can cause economic growth and development, social and cultural development, and rise of work culture and entrepreneurship. This will lead to sustainable rural development.

Keywords: Agri-tourism, Development, Leading villages of Yazd, Rural entrepreneurship, Rural tourism